

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója 2018/2 (41.)

Marton Jenő-díjasok 2018-ban

- Newton Kupa,
- Angol országos nyelvi verseny.

Ismét eltelt egy év. Alapítványunkhoz megérkeztek a meghívók a ballagással egybekötött tanévzáró ünnepségre. Tervünkben az szerepelt, hogy minden érintett iskolába személyesen jussunk el. Sajnos ez nem sikerült, Keszthelyre postán küldtük el az oklevelet és pénzjutalmat. Megkértük az iskola igazgatóját a díj átadására. Egy közbejött fontos feladat miatt csak egy autó maradt a díjat átadók szállítására. Nagy segítséget jelentett elnökünk bejelentése, két iskolában: Zalaváron és Sármelléken vállalja a díj átadását. Mivel két egymást követő napon lesz az ünnepség az utazás tömegközlekedéssel megoldható. Így is történt. Nagy-nagy köszönet érte.

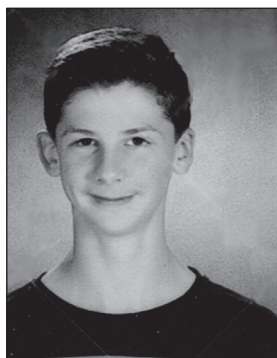
A már megszokott rendben és a kialakult hagyományoknak megfelelően került megrendezésre valamennyi intézményben a tanév legszebb iskolai ünnepsége. A diákok színvonalas műsorát nagy tapsal jutalmazták a jelenlévők. Az intézményvezetők beszámolóit szép eredményről szóltak, de jelezték a gondokat is. Fogy a létszám, pl. Zalaváron jövőre nem indul ötödik osztály, majd Sármellékre jár át az a néhány tanuló. Reziben pl. most csak 4 diák ballagott.

Elhangzott a köszönet mindazok felé (önkormányzat, vállalatok, üzemek, szülői munkaközösség), akikre számítani lehetett az iskola feladatainak, céljainak megvalósításában. Gazdára találtak a jutalomkönyvek és más elismerések.

Megemlékeztek Marton Jenő tanár úrról is, akinek a ballagások napján, június 16-án van a születésnapja, idén lenne 96 éves. Szeretettel gondolunk rá, emlékét megőrizzük.

Nézzük, kik részesültek az idén Marton Jenő-díjban.

ZALAVÁRON 15-én délután tartották az ünnepséget. A díjat Révész György a kuratórium elnöke adta át *Vajdai Áronnak*.

Áron tanulmányi eredménye jeles vagy jó volt az évek során. Legszebb eredményt az Integrált Internetes Informatika versenyen érte el, harmadik helyen zárta a többfordulós megyei versenyt. Kiemelkedő teljesítményt nyújtott történelem tantárgyból. Több éven keresztül erősítette az iskola atlétika csapatát. Szívesen vállal feladatot, segíti a pedagógusok munkáját, műsoroknak aktív, megbízható szereplője, technikai segítője. Diákelnökként munkájával rendszeresen segíti az iskola diákönkormányzatának tevékenységét. Méltó a kitüntetésre, melyet a jelenlévők nagy tapsal ismertek el.

KESZTHELYRE postán juttattuk el a díjat, melyet az intézmény vezetője ismertetett és adott át. A díjban részesülő diák *Lukács Róbert*, aki 8 éven át kitűnő tanuló volt. Eredményesen képviselte az iskolát megyei és országos versenyeken matematikai képessége kiváló, ezt igazolják az alábbi versenyek:

- Bolyai országos matematika verseny,
- Varga Tamás matematika verseny,
- Kenguru országos matematika verseny,

Kimagasló tudása például szolgál osztálytársai számára. Méltán megérdemli, hogy Marton Jenő-díjban részesüljön. A nagy taps itt sem maradt el.

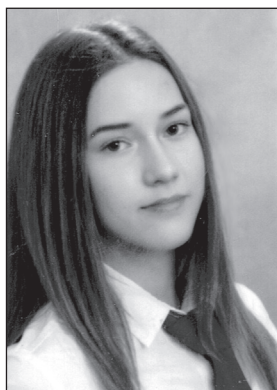
SÁRMELLÉKEN az ünnepség 16-án délelőtt ballagással kezdődött. Alapítványunkat a Kuratórium elnöke Révész György képviselte, és adta át a díjat *Horváth Anna Regina* ballagó diáknak.

Anna közösségi munkájával kiemelkedik osztálytársai közül, az osztály egyik legmegbízhatóbb, legtevékenyebb tanulója. Rendszeresen vállal tanórán kívüli feladatokat is. Aktív tagja az iskola színjátszó csoportjának és a település néptánc csoportjának is. Osztálya érdekeit négy éve képviseli a diákönkormányzatban. Méltó a kitüntetésre, melyet nagy taps fogadott.

REZIBEN az Alapítványt e sorok írójá képviselte. Mint köszön-

tömbben mondtam: „Nagy örömmel és szeretettel jövök ide már ötödik alkalommal. Itt kezdte pedagógusi pályáját Marton Jenő, ez volt az első munkahelye. Ebben az iskolában adtuk át első alkalommal a díjat annak a kislánynak – Illés Fanninak –, aki egész addigi életével példát mutatott, hogy szorgalommal, kitartással, önbizalommal az álmok megvalósíthatók. Köztetek is van olyan tanuló, aki magatartásával, szorgalmával, közösségi munkájával példát mutat társainak. Ez a tanuló, akinek most átadom a Marton Jenő-díjat *Gelencsér Rebeka*. Rebeka az általános iskolai évek alatti magatartásával, szorgalmával példát mutatott.

Ötödik osztálytól kezdve a diákkormányzat képviselője. Jól összefogja és koordinálja a közös munkát. Bárki bizalommal fordulhat hozzá segítségért. 2017-ben a Hősök napjára készített fogalmazása bemutatásra került a közösségi megemlékezésen. A képzőművészetben is tehetséges. Ebben a tanévben a Vodafone országos rövidfilmpályázaton a „Farm, ahol élünk” témában két osztálytársával első helyezést ért el. Ezek valóban kimagasló teljesítmények. Gratulálunk és a további tanulmányaidhoz sok sikert kívánunk.”

Ezzel a maradandó élményt nyújtó rendezvények befejeződtek. Elérkezett a pihenés ideje. Gondtalan, vidám nyarat és hasznos időtöltést kívánva búcsúztunk egymástól.

Ezt követően Rezipiál átmentünk Sármellékre, ahol pont véget ért az ünnepség és megoldottuk elnökünk hazajutását.

Magócsi Károlyné
a Kuratórium tagja

Rendkívüli kuratóriumi ülés

A Múltunk Öröksége Alapítvány kuratóriuma rendkívüli ülést tartott augusztus 25-én. Napirendjén Magócsi Károlyné 90. születésnapjára köszöntése és Révész György Marton Jenő Emlékérem kitüntetésének átadása szerepelt. A kuratórium és a felügyelőbizottság tagjai mellett vendégeink is voltak: Székely Lászlóné Marika könyvelőnk és férje, Trencsényi László c. egyetemi tanár, a Magyar Pedagógiai Társaság elnöke, Magócsi Károly ny. iskolaigazgató, Magócsi Zoltán ny. honvédeztárs. Rácz Péter, a Magyar Úttörők Szövetségének elnöke és Várhelyi Miklós kuratóriumi tag sajnos nem tudott ott lenni.

Már kora reggel Záhonyi Barbara, alapítótárs és Kalotay Gábor Fb. elnök szépen berendezték és feldíszítették a termet, előkészítették a vendéglátás enni- és innivalóit. Menet közben is szorgalmasan, hozzáértő módon kínálták a résztvevőket. Nagy tapsot kaptak, amikor behozták az ünnepi tortákat és a pezsgőket az ünnepelték köszöntésekor!

Szabó Imre köszöntője után Révész György elsőként gratulált Magócsiné Erzsikének, alapító- és kuratóriumi tagunknak egy gyönyörű orchideával. Őt sorban követték; Dr. Nagy Józsefné Julika, Kerner Erzsike, Székelyné Marika és Záhonyi Barbara, majd dr. Tóth József, Kalotay Gábor, dr. Papp István, Trencsényi László, Székely László, dr. Szabó Imre különféle ajándékokkal, majd a végén férje és fia. Erzsike meghatódva mondott köszönetet mindenkinek.

Szabó Imre átadja az emléklapot
Magócsi Károlynénak

Révész Gyuri barátunkat, elnökünket Szabó Imre és Tóth Jóska, Alapítványunk doyenje méltatta a jól megérdemelt kitüntetés átadásakor. A díszes emléklapot és a Pál Mihály, Munkácsy-díjas szobrász által készített művészi plakettet valamennyi résztvevő felállva, nagy taps kíséretében köszöntötte.

Ez után következtek azok a gratuláló kisebb- és nagyobb terjedelmű hozzászólások, amelyekkel mindenki őszinte, szívből jövő jó kívánságai mellett a 22 éves Alapítványunkat, az elvégzett és a tervbe vett feladatokat, munkánkat is megemléltette.

Gyuri – Erzsikéhez hasonlóan – meghatottan köszönte meg a kitüntetés megszavazását és átvételét, ígéretet tett a munka folytatására és bejelentette következő két összejevetelünk idejét és témáját: szeptember 22. kuratóriumi ülés; november 20. kirándulás Taksonyba, Csillebércre is emlékezve.

Szabó Imre

Magócsi Károly
hozzászólása

A kuratóriumi ülés résztvevői Szabó Imrét hallgatják

Köszönettel fogadtuk Dudás Józsefné visszaemlékezését. A Kuratórium jó példának ajánljuk, hogy mindenki foglalkozzon saját településük, iskolájuk úttörőcsapatának történetével.

Emlékek a Zsámboki Általános Iskola 1934. sz. II. Rákóczi Ferenc Úttörőcsapatának életéből

Előszó

A Zsámboki Általános Iskola úttörőcsapatának életét megalakulásától megszűnéséig ismertem.

1951-ig az iskola tanulója és az úttörőcsapat tagja voltam. 1956-tól tanítóként és rajvezetőként dolgoztam az iskolában. 1970-től mint az iskola igazgatója és csapattanács-tag vettem részt az úttörőmunkában. 1992-től nyugdíjas vagyok. A leírtak személyes élményeim.

Az úttörőcsapat szerveződése első tevékenységei

Háború dúlta fel a mi községünket is. Hónapokig pincében bujkáltunk, Tóalmásra menekültünk, borzalmakat láttunk. Ezek a szörnyű élmények megviselték a gyermekek lelkét is.

Ezekben az években az iskola igazgatója Janda Józsi bácsi volt. Hívó szavára félve jelentkeztünk nála. Az ő lakásán és a parókián kezdődött el a tanítás 1945 tavaszán. Az iskola épülete használhatatlan állapotban volt. Újjáépítéséért, berendezési tárgyainak pótlásáért lelkes szülők, pedagógusok fogtak össze. 1946 tavaszán teherautókon munkások érkeztek a faluba. Ők a budapesti Goldberger Gyár dolgozói voltak. Vasárnaponként azért jöttek, hogy segítsék a lakosságot a mezőgazdasági munkákra való felkészülésben. A Bajdik féle mozi udvarába lehetett elvinni azokat a szerszámokat, eszközöket, amelyek javításra szorultak. A budapesti munkások élesítették az ekevasakat, hegesztették a vetőgépeket, mindent ami sorba jött. Így ment a munka egész estig. Közben beszélgettek az ország sorsáról. Így jutottak el az iskolához is. Látták, hogy itt is van teendő. Javították az ajtókat, üvegezték az ablakokat. Egyszer aztán úgy érkeztek, hogy hozták magukkal a gyermekeiket is. Összeismerkedtünk velük. Megbeszéltük, hogy a következő

vasárnap várjuk őket. Amíg a felnőttek dolgoztak, addig a pesti és a zsámboki gyerekek ismerkedtek, játékkal, uzsonnával töltötték a napot. Amikor a felnőttek végeztek a munkával, a gyermekeik is indulásra készen álltak a teherautóknál. Ezek a találkozások többször is megismétlődtek. A barátkozásokat viszontlátogatás követte. A Goldberger Gyár munkásai is vendégül látták a zsámboki gyerekeket. Így jutottak el Budapestre az iskola táncsoportjának tagjai.

1948. március 15-én, a Magyar Forradalom és Szabadságharc 100. évfordulójának tiszteletére a gyár kulturális versenyt szervezett. Többek között a zsámboki táncosok is felléptek. Sikeres szereplésükért egy díszes himzett zászlót kaptak. A zászló piros színű volt, arany zsinór díszítette.

Felirat volt rajta:

A KULTURÁLIS VERSENY
GYŐZTESEINEK

1948. március 15.

VÁROS A FALUÉRT, FALU A
VÁROSÉRT 1

A táncsoport vezetője Rácz Péter tanító volt. Szerepeltek a helyi ünnepségeken, és vendégként felléptek a turai iskolában és a gödöllői ifjúsági találkozón is.

Ez a csoport volt az úttörőszervezet magja.

Közösségek szerveződtek a gyermekek iskolán kívüli szabadidejének érdekes, hasznos eltöltésére. Az első programok főként hasznos munkákból, kirándulásokból és kulturális műsorokból álltak. Ezen nem volt kötelező a részvétel, de senkit sem tiltottak el attól, hogy bekapcsolódjon.

1948 októberében hivatalosan megalakult az úttörőcsapat, mely az alakulásától a megszűnéséig az 1934. sz. II. Rákóczi Ferenc Úttörőcsapat nevet viselte. Az iskola irattárában ettől az időtől található olyan ira-

tok, melyek az úttörőcsapat címére érkeztek.

Az első csapatvezető Kiss József tanító, a csapat első gyermekvezetője Papp Vendel 6.o. tanuló volt.

A későbbi években csapatvezetők voltak még: Bankó Melánia, Jászai Béláné, Cseke Ferencné, Mózsa Lászlóné, Csapó Mária, Tóth Mihály, Schubkégel Józsefné, Kréz Sándor, Tusán Józsefné, Turányikné Mészáros Mária, Buzás József és végül Lapu Márta.

Az első csapatzászlót a helyi Petőfi TSZ. ajándékozta az úttörőcsapatnak, melyet 1967-ben új selyemzászlóval cseréltek fel.

Hasznos munkák szervezése az úttörőcsapatban

Csapatunkban hagyománya volt a hasznos munkákban való részvételnek. Az így teremtetett értékekkel saját magukat és a közösséget is gazdagították a pajtások.

Az 1948-50-55 években kalászgűjtésre és cserebogár-gűjtésre kapott felhívást az úttörőcsapat.

Ebből az időből a selyemhernyó tenyésztésre emlékszem.

Néhány deka selyemhernyót kaptunk az iskolában. Ezek kis cérvékony, apró hernyócskák voltak. Hazavittük és a kamrában rendeztük be a helyüket. A gondozásukhoz lyukacsos kartonlapokat kaptunk. Ezeket a lapokat a szétterített hernyócskákra helyeztük. Erre tettük az eperfalevelet. A hernyók a lyukakon felbújtak és ropogtatták a leveleket. Ezt kellett naponta kétszer megismételni.

Nagyon sok levelet kellett gyűjteni a falánk állatkáknak. A hernyók nyolc hét alatt szép nagyra nőttek és begubóztak. A gubót az iskolában lemérték és pénzt is kaptunk érte.

Csaknem minden évben szervezett a csapat vas-, rongy-, vagy papírgűjtést. 1971-ben az összegűjtött vas és rongy értékét az árvíz-károsult gyermekeknek küldtük el. 1972-ben 46 q vasat gyűjtöttek a pajtások. 1340.-Ft-ot kapott érte a csapat. Ekkor épült az iskola napközis szárnya.

A vasgűjtésért kapott pénzt a tanács számlájára fizettük be. A gyerekek ezzel járultak hozzá az épít-

kezéshez.

1973-ban 12 q papírt és rongyot gyűjtöttek a napközis építkezés javára.

1985-ben vas- és papírgyűjtéssel járult hozzá a mi csapatunk is a Boglárlellel úttörőtábor felújításához.

1986-ban használt fólia gyűjtéssel gyarapították a gyerekek a csapat pénztárát. Ebből a pénzből került finanszírozásra a gyermeknap, jutalom kirándulások.

Többször segítettek a gyerekek a termelőszövetkezetnek a paradicsomszedésben. Itt mindenki a teljesítménye szerint kapta a díjazást. De erősödött a TSZ és a csapat jó kapcsolata is. Segített a TSZ a gyerekek utaztatásában, támogatást adott a gyermeknap rendezvényekhez.

A gyerekek személyes munkájukkal is részt vállaltak az iskola fejlesztésében. A tornaterem építése során tereprendezést-, téglarakást-, locsolást végeztek. Ugyancsak részt vettek a salakpálya építésben és évenkénti karbantartásában is.

Ezek a hasznos munkák anyagi értéket is teremtettek, de nevelőhatásukat még értékesebbnek tartom.

Túrák, kirándulások

A gyerekek szívesen töltik a délutánjaikat a szabadban. Erre igen alkalmasak a kirándulások. Községünk határát rét veszi körül. A falu alsó végén van a paskom. Mind a két füves hely alkalmas a játékra, focizásra. Az én gyermekkoromban a paskomra jártunk labdázni, körjátékokat játszani. Ide gyalog is el lehetett jutni. Az úttörőcsapat évenként két alkalommal szervezett egésznapos kirándulást a közelel rétre. Játékos vetélkedőkkel és főzéssel kötöttük össze a sétát. Bográcsokban főztünk. Volt olyan alkalom, amikor a rajok főzési versenyt szerveztek. Legtöbbször paprikáskrumpli főtt a bográcsokban, de később növekedtek az igények és a lehetőségek is.

Volt, amikor a gyerekek hozták a kolbászt és a krumplit, de volt borjúpaprikás és gulyás is, amihez a TSZ adta a húst. A főzésben segí-

tettek a szülők is. Titokban csempészték bele a fűszereket, hogy a zsűri elámuljon a különleges aromáktól.

A tavaszi rajtúrák alkalmával kedvelt volt a nyársalás.

Egyre több gyermeknek vettek kerékpárt, vagy kölcsön kérték, és így a sétákat kiegészítették a kerékpártúrák. Kerékpárral távolabbi vidékre is el lehetett jutni. Ilyen úticél volt a turai erdő, a Galga part, Galga-Zagyva találkozása, a Hévízi tó, Tóalmáson a Bóc-kert.

A leggyakoribb tavaszi program volt az akadályverseny, amelyet este tábortűzzel fejeztünk be. Itt értékeltük a versenyt és tréfás produkciókkal, dalolással mulattuk az időt. Addig folyt a tábortűz körül a karikázás, amíg szusszal bírtuk. Nem egyszer fájós lábbal, berekedve értünk haza.

Az 1970-es évektől egyre gyakrabban került sor autóbussz kirándulásokra. Volt, amikor három autóbusszal az egész iskola útra kelt. Szerveztek rajkirándulásokat a rajvezetők is, de a fő kirándulásszervező Tóth Mihály tanár volt. A viteldíjat a szülők fizették, de voltak jutalomkirándulások is.

Öt éves kirándulási terv szerint ismétlődtek a legnevezetesebb kirándulások. Így 4.osztálytól a 8. osztályig minden gyermek eljuthatott az ország legnevezetesebb helyeire. Legismertebb útvonalaink voltak: Esztergom–Visegrád, Győr–Pannonhalma, Sopron–Kőszeg, Eger, Lillafüred, Salgótarján–Hollókő, Aggtelek–Dómica, Budapest János-hegy, Vidámpark, Allatkert, Nagycirkusz, Erkel Színház, Arany János Színház, Planetárium, Szentendre, Zebegény, Pákozd, Kecskemét–Szeged...

A Börzsönyben és a Bükkben három napos kirándulásaink is voltak. Faházakban, vagy kollégiumban volt a szállásunk.

1985 tavaszán látták a zsámboki gyerekek a Magas-Tátrát, amint májusban hó borítja. Ebben az évben volt II. Rákóczi Ferenc halálának 250. évfordulója. Ellátogatunk a csapat névadójának sírjához Kassára és voltunk Krasznahor-

kán.

A kirándulás nemcsak pihenést, kapcsolódást jelentett. Legtöbbször idegenvezető kísérte a csoportokat, hogy a vidék nevezetességeivel is megismerkedjenek a gyerekek. Így a kirándulással együtt járt a tanulás is.

Az utak során sok barátra is találunk. A dányi, turai, Valkói, Vác-szentlászlói pajtásokkal sportvetélkedők szervezésével tartottuk a kapcsolatot. A mátyásföldi szovjet pionírokkal egymás ünnepségeire látogattunk el. Többször fogadtuk a Vörössipkások túrázó csoportját, és a mi kerékpárosaink elkísérték őket Turáig.

A gyerekek egészséges testi és szellemi fejlődésében igen jelentős szerepe van a kirándulásoknak. Túráknak. A pedagógusok szervező munkája mellett nagy segítséget kapott az úttörőcsapat a helyi TSZ-től ÁFÉSZ-től és a Községi Tanácstól.

Táborozás

A zsámboki gyerekek 1966-ban voltak első alkalommal a Balatonnál. Állandó táborozó helyük volt Gödöllői Járasi és Városi Úttörőtábor Boglárlellén.

Néhány évig katonai sátorokat állítottak fel a tábor területén. Én 1969-ben voltam először a táborban. Ezekben az években rajvezető voltam. Mi már faházakban laktunk. A konyha és az ebédlő téglalapú épület volt.

1966-tól 1992-ig minden évben 20-30 pajtás táborozott itt a mi csapatunkból is. Kísérő 2-2 rajvezető volt. Többször dolgozott a konyhán zsámboki konyhalány is.

Kezdetben a gyerekek 400-600, Ft-ot fizettek és ez az összeg az évek során emelkedett. Hogy a költségeket csökkentsük, az utaztatáshoz igényeltük a TSZ és az ÁFÉSZ segítségét. Többször ponyvás teherautóval vittem le a táborba a gyerekeket, és persze mentem is értük. Társultunk szomszéd községek csapatával, hogy a költségeket megfizessük. Mikor minket levitts busz, őket már hozta haza, vagy fordítva. Utaztak a táborozók vonattal is, de ez igen fárasztó volt. A

sok csomaggal, átszállásokkal veszélyes is volt. Legtöbbször különjáráttal oldottuk meg közlekedést. 1974-től vezetőképzőben és szaktáborokban vettek részt a zsámboki gyermekek.

A vezetőképző táborban őrsvezetők és úttörőtanács-titkárok felkészítése folyt. Zánkán és Boglárlelén voltak ezek a pajtások.

Szaktáborok voltak: vöröskeresztes, képzőművész, népitánc, énekzene, színjátész, olvasó, számítástechnika, orosz nyelvi, angol nyelvi szaktábor, középiskolára előkészítők.

1979-ben 10 zsámboki pajtás Zánkán nyaralt a Mayer tanár házas-párral.

1979-ben a Buzás családdal Fehérgyarmaton táborozott 20 pajtás. Ez cseretáborozás volt.

1982-ben a Turányik házaspárral vándortáborozáson volt 30 pajtás. A Bükk csodás tájait járták végig a túrázó gyerekek.

A táborozás élményei hasznosak voltak a gyermekeknek és a pedagógusoknak is. Itt lehetett felszabadultan is megismerni egymást. Egy-egy közös nyaralás után megváltozott a pedagógus és a gyermek

kapcsolata. Azok a pedagógusok, akik törekedtek a gyermekekkel való jó viszony kialakítására, azon igyekeztek, hogy egyszer-egyszer eljussanak a táborokba is. Felejthetetlenek a táborozás élményei. Volt ott sírás, nevetés. Nagyon sok gyerek akkor látta a Balatont először és azóta sem.

A szülők is figyelemmel kísérték a táborozók életét. Vasárnaponként meglátogatták a gyermekeket. Volt, aki egy kocsiderék görögdinnyét hozott ajándékba. Együtt mentünk fagyaltozni. Arra is ügyeltünk, hogy mindenkinek legyen nyalogatni való.

Találkozásaink alkalmával emlegetik a táborozási élményeket a volt úttörők, akik már felnőttek és gyermekeket nevelnek. Bencze Jani mondta a napokban: „*Mi négyen voltunk gyerekek, és mindnyájan eljutottunk a Balatonhoz.*”

Zárszó

Az iskolában folyó, de tanítási órán kívüli tevékenységek szervezésében is részt vállalt az úttörőcsapat. Itt azonban a felelősség az iskolavezetésé volt.

Ilyen közös tevékenységi formák

voltak: a szakkörök, énekkar, kulturális seregszemlék, tanulmányi versenyek, sport vetélkedők, kutatási akciók. Az iskolai és községi ünnepségek műsorait az úttörők adták. Rendszeresen szerepelt az énekkar, az irodalmi színpad és a táncscsoport.

Sok sikert ért el a csapat a kulturális bemutatókon és tanulmányi versenyeken, ami az iskola sikere is volt.

A kutatási akciók során összegyűjtöttük azokat az emlékeket, amelyek a községünkben történtek és egy-egy jelentős történelmi eseményhez kapcsolhatók.

Az általános iskolás korosztály életében sok területen jelen volt a mozgalom. Az azonban elvitathatatlan, hogy az úttörő mozgalomnak a gyermekek iskolán kívüli életében, programjainak szervezésében óriási jelentősége volt. A szervezet nem tett különbséget jó és rossz, kitűnő és gyenge tanuló között. Mindenkit befogadott. Az én tapasztalataim szerint a gyermekek szívesen vettek részt a jó programokban. Az úttörőélet a pedagógiai munka része volt.

Dudás Józsefné

AZ ISKOLÁK ÁLLAMOSÍTÁSA 1948-BAN PEST MEGYÉBEN

Minden év júniusának közepén megemlékeztek az iskolák államosításáról országosan, így Pest megyében is. Különböző módon és formában történtek ezek az események: kis- és nagy-gyűlések, konferenciák, felolvasó estek, kiállítások rendezése, kiadványok megjelentetése stb. A 25. évfordulóra, 1973-ra, pályázatot tett közzé az Oktatási Minisztérium és a Pedagógusok Szakszervezete. Nagyon sok érdekes megyei, városi, helyi kiadvány jelent meg országosan.

Én ekkor a Pest Megyei Pedagógus Továbbképző Kabinet munkatársa voltam és neveléstörténettel, iskolatörténettel is

foglalkoztam. Szomorúan vettem tudomásul, hogy egyedül Pest megyében nem jelent meg megyei kiadvány. Kollégámmal és mentorommal: Szatmári Lajos ny. megyei vezető szakfelügyelő, helytörténész és krónikairó baráttal közösen határoztuk el, hogy megpróbáljuk korrigálni ezt a hibát, amit a megyei illetékesek elkövettek. Számba vettük a megjelent városi és iskolai kiadványokat, a Hazafias Népfront és a Megyei Levéltár segítségével összehívtuk azok szerzőit, kikértük véleményüket és segítségüket kérve elhatároztuk, hogy a 30. évfordulóra összeállítunk egy kiadványt, kárpótolva az elmaradtat.

A megye minden iskolájának írtunk egy felkérő levelet visszaemlékezések írására, 21 visszaemlékező kolléga segítette munkánkat, leközlöttük a 25. évforduló alkalmából kitüntetett 80 pedagógus nevét, működési helyét és kitüntetésének nevét. Összeállt egy 80 oldalas kiadvány+15 oldal melléklet és függelék.

Megjelentetésére anyagi támogatást kértünk és kaptunk a Hazafias Népfront, a Szakszervezetek, külön a Pedagógusok Szakszervezete Pest Megyei Bizottságaitól, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Pest Megyei Szervezetétől, a Pest Megyei Tanácstól. Kiadtuk 1000 példányban a megyei iskolák, könyvtárak, helytörténészek részére. Bízom benne, hogy napjainkban

is megtalálják az érdeklődők az ISKOLÁINK ÁLLAMOSÍTÁSA 1948-BAN, Pest megyei pedagógusok visszaemlékezései a 30. évfordulón, Budapest 1978, Pest Megyei Pedagógus Továbbképző A/4 formátumú kiadványunkat, amiből az alábbi részletet közöljük.

Dr. Szabó Imre

Hetven éve, hogy hazánkban lezajlott az iskolák államosítása, népi demokratikus rendszerünknek ez a különösen jelentős vívmánya.

Hosszú küzdelem után, a reakció feletti győzelemmel 1948. június 16-án az Országgyűlés megalkotta az iskolák államosításáról szóló törvényt: A XXXIII. törvény-cikket. Már száz évvel korábban, 1848-ban az Első Egyetemes Tanügyi Kongresszus is állást foglalt minden gyermek iskoláztatása és a felekezeti iskolák államosítása mellett. Az iskoláztatási kötelezettség mégis csak az 1868. évi Eötvös-féle népiskolai törvényben valósult meg, de az államosítás elmaradt. 1919-ben, a Tanácsköztársaság idején törvény született az iskolák államosításáról, végrehajtására azonban nem kerülhetett sor.

Így alakult ki hazánkban az a kedvezőtlen helyzet, hogy az egyházak külön-külön tartottak fenn iskolákat, amelyekben különböző tantervek és tankönyvek szerint oktatták az ifjúságot. 1945 után, az általános iskola létrehozásával sürgetővé vált az oktatás demokratizálása, egységesítése és demokratizálása, valamennyi iskola államosítása.

A közoktatás demokratizálásának ügyét a koalíciós korszak pártjai és a szakszervezetek magukévá tették, a helyi nemzeti bizottságok és a képviselőtestületek szintén tá-

mogatták. Sokat tettek az államosítás érdekében a tanügyigazgatás vezetői és a Pedagógusok Szakszervezetének tagjai is.

Az akkori Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében a Magyar Kommunista Párt Pest Megyei Bizottsága 1948. május 19-én, a Nemzeti Bizottság május 24-én, a Törvényhatósági Bizottság május 25-én fogadott el határozatot az iskolák államosításáról. Valamennyi községben és városban gyűléseken ismertették az államosítás szükségességét. A felekezeti iskolák tanítóinak nagy többsége – egyhá-

zi előjáróik utasítása ellenére is – részt vett ezeken a gyűléseken. Volt, ahol nem fogadták örömmel népi demokráciánk ezt az újabb, forradalmi lépését. Több gyűlés jegyzőkönyve heves vitáról, összecsapásról tanúskodik, hiszen a reakció erői nem adták fel könnyen pozícióikat. Nem egy helyen tiltakozó gyűléseket szerveztek, aláírásokat gyűjtöttek az államosítás ellen. A reakció végül is kisebbségben maradt és megyénkben a 232 település közül 224 helyen az iskolák államosítása mellett szavaztak.

A Pest megyei iskolák adatai az államosítás előtt 1947/48-ban

		Népiskolák		Általános iskolák		Polgári iskolák	
		száma	%	száma	%	száma	%
1.	Állami	51	28,7	154	42,3	40	40,8
2.	Községi	31	17,4	23	6,3	17	17,4
3.	Római katolikus	66	37,1	133	36,5	31	31,6
4.	Református	12	6,7	33	9,1	4	4,1
5.	Evangélikus	11	6,2	17	4,7	1	1,0
6.	Egyéb	7	3,9	4	1,2	5	5,1
Összesen		178	100	364	100	98	100

Alsófokú iskolák együtt: 640

		Gimnáziumok		Tanító, óvónőképzők	
		száma	%	száma	%
1.	Állami	10	28,6	2	16,7
2.	Községi	2	5,7	-	-
3.	Katolikus	14	40	8	66,6
4.	Református	5	14,3	2	16,7
5.	Evangélikus	1	2,8	-	-
6.	Egyéb	3	8,6	-	-
Összesen		35	100	12	100

Középiskolák együtt: 47

*Az összesítésből hiányzik a központi járás, mert az a Budapesti Népoktatási Kerület Tanfelügyelőjéhez tartozott, valamint az abonyi és a kunszentmiklósi járás, mivel azok a Kecskeméti Népoktatási Kerület Tanfelügyelőjéhez tartoztak. Nem szerepelnek továbbá a megyei városok iskolái sem, mert azok szintén a 3 tanfelügyelőség valamelyikéhez tartoztak.

Rakó József
(1928 - 2018)

Elment Rakó

József is, aki hosszú, eseményekben, fordulatokban és történelmi tapasztalatokban gazdag életének meghatározó részét a gyermekmozgalmaknak szentelte, de e mellett jelentős helytörténeti és történelmi kutatásokat is végzett.

A minden újra fogékony, érdeklődő és kezdeményező gyömrői fiatalember a híres nagykorú tanítóképző elvégzése után csakhamar az éppen formálódó új magyar gyermekmozgalom, az úttörőszervezet sűrűjében találta magát, és érdemelt ki egyre fontosabb vezetői megbízásokat. Az ötvenes évek eleje volt ez, amikor a személyi kultusz, a pártállami diktatúra szörnyűségeit még leplezte a lelkesedés. Jóska - immár Pest megyei úttörőtítkárként gyakran ütközött falakba, de számos elképzelése támogatásra is talált. Így mindenekelőtt a Pest megyei úttörőtábor létesítésére vonatkozó kezdeményezése, amelyhez sikerült fontos támogatókat találnia és széleskörű társadalmi összefogást kialakítani. Az ő ötlete volt a téglajegyek kibocsátása, ami meglepően sikeres volt. A megye lakosainak forintjaiból is felépült tábor 1956 júliusában Kádár János, az MDP Pest Megyei Bizottsága első titkára adta át Rakó József megyei úttörőtítkárnak a Balaton melletti Zamárdiban. 1956 novemberében az úttörőmozgalom tekintélyes vezetőinek egy csoportja úgy látta, hogy a magyar úttörőszervezetet olyan súlyosan terhelik a személyi kultusz idején elkövetett hibák, hogy tevékenysége nem folytatható tovább. Surányi László, Záhonyi Ede, Kiss Mihály és társaik egy új, demokratikus, a cserkészlet módszereit szocialista keretek között alkalmazó gyermekmozgalom, az őrszemcsapatok létrehozásán fáradoztak. Rakó József lelkesen csatlakozott hozzájuk, sőt,

neki jutott a megtisztelő feladat, hogy felolvashatta a rádióban az őrszem mozgalomhoz való csatlakozásra buzdító felhívást.

Mint oly sokszor a magyar gyermekmozgalmak esetében, a politika ezúttal is közbeszólt. Az újonnan alakult MSZMP vezetői, akik az őrszemcsapatokban vélhetően a polgári restauráció lehetőségét vélték felfedezni, az úttörő mozgalom és név mellett tették le a voksukat, így az őrszemmozgalom – a nélkül, hogy alkalma lett volna megmutatni értékeit – csendesen jobblétre szenderült. Rakó Józsefet nyilván érzékenyen érintette a döntés, de – nem lévén más lehetőség, mert nem volt más gyermekszervezet – továbbra is aktívan dolgozott az immár megújult úttörőmozgalomban, és erőteljesen harcolt a visszarendeződési kísérletek ellen. A Pajtás, az Őrsvezető, majd később az Iránytű (a Magyar Úttörők Szövetsége gyermek tisztségviselőinek lapja) főszerkesztőjeként e folyóiratok hasábjain és azon túl is minden lehetséges módon szorgalmazta a játékos, romantikus tevékenységek és módszerek alkalmazását. Munkatársaival két évtizeden keresztül fáradhatatlanul szervezte az országos őrsvezető találkozókat, amelyek ezernyi gyermekvezetőnek adtak élményt és vezetői útravalót.

Az Országos Úttörőtörténeti Bizottság megalakulásakor azonnal bekapcsolódott annak munkájába, a Pest Megyei Úttörőtörténeti Bizottság vezetőjeként vándorgyűléseket szervezett, kiadványokat szerkesztett, és kiemelkedő szerepe volt a vajai Országos Úttörőtörténeti Múzeum kialakításában.

Már a tisztségviselő lapok szerkesztése, az őrsvezető találkozók szervezése során is megkülönböztetett figyelmet fordított a hagyományok teremtésére és ápolására, úttörőtörténeti tevékenysége során ez a szempont még markánsabban jelent meg. A 20. századi magyar történelem sajátosságaiból adódóan mindig voltak olyanok – az úttörőmozgalmon belül is –, akik a helyi, népi, nemzeti hagyományok ápolását a nacionalizmussal, jobboldali ideológiákkal hozták összefüggésbe, ezért hagyományörző

tevékenységét az úttörőmozgalomban is sokan gyanakodva figyelték. Ennek ellenére munkájához mindig jelentős támogatást, szerkesztői tevékenységében többnyire szabadabb kezet kapott, mit hasonló helyzetben lévő pályatársai. Ennek ellenére ő szerette magát a mozgalom belső ellenzékének tekinteni. Ennek volt köszönhető, hogy a rendszerváltás előszelében az első adandó alkalommal megalakította a *Pro Patria – Magyarország Felfedezői Szövetséget*, amelynek több mint két évtizeden keresztül elnöke, majd haláláig tiszteletbeli elnöke volt. E jövőre harmincadik születésnapját ünneplő gyermekszervezet meghatározó értéke a hagyományörzés, tagjai vándordíjakok, igricek, várfelderítők, akik bekerülhetnek a Nemes Ifjak Társaságába vagy éppen Kossuth Regimentjébe.

Rakó József – bár lakhelye élete nagy részében Budapesten volt – eltephetetlen szálakkal kötődött szülővárosához, Gyömrőhöz, melynek történetét fáradhatatlanul kutatta. Honismereti munkásságának eredményét számos tanulmánya örzi, tagja volt a Honismereti Szövetségnek. Felkutatta és megtalálta *Karsa Ferenc* 1848-as honvéd főhadnagy naplóját, amelynek segítségével megírta A szabadságharc gyermek hősei c. könyvét. Könyv alakban megjelent publikációinak száma – ide értve egyéb történeti kutatásait, gyermekmozgalmi tárgyú munkáit, zsebkönyveket, módszertani és úttörőtörténeti kiadványokat, melyeket egyedül vagy társszerzőként írt vagy szerkesztett - meghaladja az ötvenet. A Falvak Kultúrájáért Alapítvány 2005-ben „A magyar kulturális örökség ápolásáért” a Magyar Kultúra Lovagjának választotta.

Halk szavú, tekintélyt parancsoló ember volt, ha megszólalt, mindenki elcsöndesedett. Sokan szerették, mások haragudtak rá, de barátai és ellenfelei egyaránt tudták és elismerték, hogy szerepe a magyar gyermekmozgalmak, és ezen belül a magyar úttörőmozgalom történetében ha különböző nézőpontból is értékelhető, de megkerülhetetlen. Ezért is mondhatjuk, írhatjuk: nem felejtünk, Jóska – nyugodj békében!

Révész György

MEGHÍVÓ — CSILLEBÉRC '70

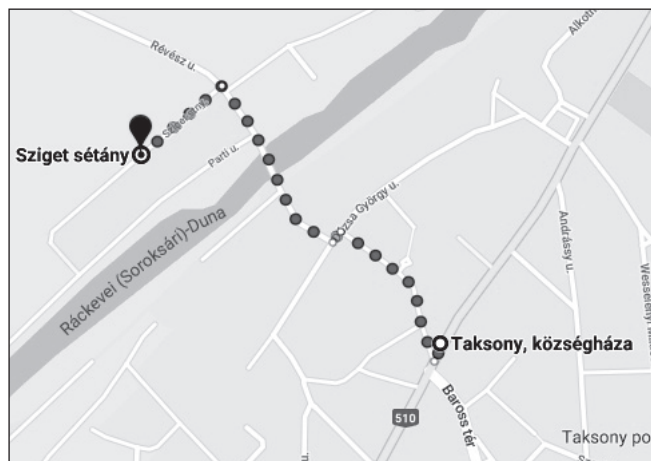
Hetven évvel ezelőtt, 1948. július 31-éig nyitotta meg kapuit Csillebércen az Úttörő Köztársaság. Alapítványunk – a Magyar Úttörők Szövetségével és a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályával együttműködve – szeretne méltóképpen megemlékezni az évfordulóról. Ez alkalommal mutatjuk be a dr. Tóth József Csillebérc 70 esztendő történetét bemutató kötetét. Mivel erre az eredeti helyszínen nem kerülhet sor, hiszen – mint arról beszámoltunk – Csillebérc az elmúlt évben ismét állami tulajdonba került, a rendezvény helyszíne a Zöld Sziget Szabadidő Központ Taksonyban (2335 Taksony, Sziget sétány 7.), időpontja: 2018. november 20. 11 - 15 óra. A tervezett program:

- 10.30 - 11.00 : beérkezés
- 11.00 - 11.30 : a tábor bemutatása, bejárása
- 11.30 - 12.00 : filmvetítés (korabeli híradó felvételek Csillebérccről)
- 12.00 - 13.00 : ebéd
- 13.00 - 14.30 : dr. Tóth József Csillebérccről szóló könyvének bemutatása, beszélgetés a szerzővel
- 14.30 - 15.00 : kötetlen beszélgetés
- 15.00 - : hazautazás.

A rendezvényre mindenkit szeretettel várunk. A részvétel ingyenes, de részben az étkezési létszám, részben az utazásszervezés miatt előzetes jelentkezést kérünk november 10-éig a következő elérhetőségek valamelyikére:

- Múltunk Öröksége Alapítvány
1062 Budapest, Bajza utca 62
- e-mail: revesz.gyorgy@multunkoroksege.hu
- mobil: +36 70 343 3586 (Révész György)

A jelentkezésben kérjük megadni az érkező létszámot, valamint azt, hogy igényt tartanak-e utaztatásra. (A tábor Budapest Népliget autóbusz pályaudvarról induló autóbuszal [cél-szerű a 9.40-kor induló buszt választani] Taksony községháza megállóig utazva, onnan kb. 1 km-es sétával közelíthető meg. Az erre igényt tartókat Taksony Községháza autóbusz megállótól be tudjuk szállítani a táborba.)

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója

Szerkesztő: dr. Szabó Imre

Felelős kiadó: A Múltunk Öröksége Alapítvány

Szerzők: Dudás Józsefné, Magócsi Károlyné, Révész György, dr. Szabó Imre, dr. Tóth József

Nyomdai előkészítő: Révész György

Nyomás: Poremba Nyomda

Felelős vezető: Poremba Krisztián

Honlapunk: <http://www.multunkoroksege.hu>

Elektronikus levél cím: kapcsolat@multunkoroksege.hu

Postacímünk: 1062 Budapest Bajza u. 62.

MEGHÍVÓ

a Hegyek-völgyek között konferenciára

Szeretettel és tisztelettel meghívjuk a MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága Szociálpedagógiai albizottsága, a Magyar Pedagógiai Társaság és a Gyermekvasút közös konferenciájára

2019. január 19. szombatra.

A konferencia nem titkolt célja – a számvetés, kontextusba helyezés, illetve a tudományok segítségét is kérő elemzés mellett – egy körbe ültetni azokat, akik gyermek- és ifjúkoruk egy részét, különböző történeti időkben, ám mégis hasonló módon, e gyermekszervezet (az Úttörővasút, ma Gyermekvasút) kötelékében töltötték el, és mindazokat, akik nosztalgiával gondolnak saját emlékeikre vagy segítő szakemberként az iskolán kívüli nevelési szintér sajátosságait keresik, kutatják, vizsgálják.

Körbe ülés, hiszen az Úttörő-/Gyermekvasút pedagógiai szerepvállalását, dilemmáit boncolgató előadások mellett, a saját élménnyel érkező résztvevők mesélnek egymásnak arról, hogy mit kaptak a gyerekfejjel adott vasúti szolgálat, az ifjúsági vezetők által szervezett közösségi programok és az ifjúsági élményeik által. Hova, merre terelte őket saját itt eltöltött éveik, a vasúti szolgálat felelőssége, az iskola melletti, szociológiailag, sőt lelki alkatot illetően is igen sokféle közösség világa. Mit kaptak, mit vittek magukkal a batyujukban? Mikképp hasznosították e tapasztalatokat, tanulságokat felnőtt fejjel mai szerepvállalásaikban?

Reflexióra, közös gondolkodásra hívunk tehát minden volt vasutast kor, korszak és későbbi életpálya megkötése nélkül.

Emellett várjuk az érdeklődőket, más gyermekszervezetek képviselőit, az iskolán kívüli nevelés szakembereit, kutatóit is.

Jelentkezés és részletes program: novemberben.

Addig érdeklődő megkereséseiket, előzetes részvételi szándékukat itt várjuk: <https://goo.gl/forms/vjCV-gROF3fsRXXNj1>